

Stowarzyszenie Alter EGO - Bezpieczna Polska - program marginalizacji przestępczości wśród grup zagrożonych wykluczeniem - Działanie 1.5 SPO RZL

Tytuł Projektu: „Bezpieczna Polska – marginalizacja problemu przestępczości poprzez pomoc grupom zagrożonym”

Realizator projektu: Stowarzyszenie Alter Ego, Warszawa-Wesoła

Stowarzyszenie Alter Ego
ul. Jeździecka 20, Warszawa-Wesoła
alterego@free.ngo.pl
www.alter-ego.org.pl

- **Ogólne informacje o projekcie**

Projekt realizowany jest w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006; Priorytet: Aktywna polityka pracy oraz integracji zawodowej i społecznej; Działanie: 1.5 Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka; Schemat: Wspieranie osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wniosek został złożony w Departamencie Wdrażania EFS w MGiP.

Projekt jest realizowany od 1 stycznia 2005 r. do 31 grudnia 2007 r.

Projekt jest wdrażany w województwie mazowieckim – powiat m.st. Warszawa, wielkopolskim – powiat kaliski, dolnośląskim – powiat legnicki, na terenach miejskich.

Realizatorem projektu jest Stowarzyszenie Alter Ego.

Projekt ma za zadanie walkę ze społeczną marginalizacją byłych więźniów zakładów karnych oraz przeciwdziałaniu marginalizacji młodzieży trudnej pochodzącej z rodzin, w których zaistniał konflikt z prawem.

Działaniami projektowymi ma docelowo zostać objętych 500 osób. W tej grupie znajdują się osoby, które opuściły zakład karny (300 osób) oraz młodzież w wieku 15-24 lata, pochodząca z rodzin, w której jedno z rodziców znajduje się w więzieniu (200 osób).

Projektodawcy zakładają, że poprzez uczestnictwo w projekcie beneficjentom ostatecznym zostanie udzielona pomoc z znalezieniu pracy poprzez wsparcie w ramach poradnictwa zawodowego oraz pośrednictwa pracy oraz poprzez uczestnictwo w szkoleniach.

W ramach projektu przewiduje się prowadzenie szeregu zajęć zarówno o charakterze psychologicznym, jak i zawodowym mającym na celu przywrócenie osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem do społeczeństwa. Tematyka działań podjętych przez wnioskodawcę ma także na celu promowanie społeczeństwa informacyjnego, ułatwienie startu osobom opuszczającym zakłady karne oraz pomoc prawną i psychologiczną osobom zagrożonym wykluczeniem.

Szacuje się, że w ramach realizacji projektu 35% osób uzyska pracę w okresie 6 miesięcy po zakończeniu programu, a aż 75 % podniesie swoje kompetencje społeczne i kulturowe, ograniczając tym samym problem komunikacji między grupą wykluczoną, a resztą społeczeństwa.

- **Ogólne informacje o realizatorze projektu**

Stowarzyszenie ALTER EGO powstało w lipcu 2002 r. Jego celem jest kompensacja szkód wywołanych przez patologie społeczne (bezdomność, ubóstwo, bezrobocie) oraz wspieranie życiowej i społecznej aktywności tych środowisk. Są one osiągane w oparciu o uzyskiwane fundusze, pozyskiwane darowizny żywnościowe, rzeczowe, artykuły codziennego użytku - przy współpracy z organami administracji państwowej i samorządowej, organizacjami społecznymi i charytatywnymi oraz podejmowanie wraz z nimi wspólnych przedsięwzięć w zwalczaniu zjawisk patologii społecznej, jaką jest bezdomność i ubóstwo.

W dotychczasowej działalności Stowarzyszenie na swoim koncie posiada 4 duże zrealizowane projekty:

1. Pogotowie pomocy zimowej - doraźna pomoc żywieniowa oraz odzieżowa w systemie codziennego 8-godzinnego dyżuru. W okresie Bożego Narodzenia stowarzyszenie organizuje wieczerę wigilijną dla bezdomnych i najuboższych.
2. Krótki przewodnik po bezdomnej ziemi - akcja informacyjna na temat sposobów radzenia sobie z bezdomnością oraz szerzenie informacji o zakresie działalności stowarzyszenia ALTER-EGO. Koszt projektu - 62.300 zł Rezultaty - 1.120 osób korzystających z działań stowarzyszenia.
3. Do przyjaciół - akcja promocyjna mająca na celu szerzenie wiedzy na temat projektu „Krótki przewodnik bo Bezdomnej ziemi”. Rezultatem programu było przybliżenie praw przysługującym osobom wykluczonym. Zakres finansowy akcji 45.000 zł
4. Serc pospolite ruszenie - akcja informacyjna mając na celu pozyskanie sponsorów na działania podejmowane przez Wnioskodawcę, jak również na szerzenie ludzkiego współczucia na problemy innych.

- **Przygotowanie projektu**

Projekt był przygotowywany samodzielnie przez pracowników stowarzyszenia i osoby z nim współpracujące. Ponad 10-letnie doświadczenia tych osób, zdobyte w stowarzyszeniu oraz wcześniejsza praca w Monarze pozwoliły na wykorzystanie wiedzy dotyczącej potrzeb wykluczonych oraz rozeznanie w ubogości oferty pomocy kierowanej do osób opuszczających zakłady karne. W szczególności, jak podaje koordynator projektu, pomysłodawcy projektu nie bali się tej grupy beneficjentów, co jest bardzo istotne w kreowaniu właściwego porozumienia pomiędzy projektodawcą a beneficjentem ostatecznym rekrutującym się z pośród osób odbywających kary pozbawienia wolności. Podczas prac nad projektem korzystano również z konsultacji merytorycznej osoby pracującej w Stowarzyszeniu Pomocy Postpenitencjarnej „Patronat”.

Stowarzyszenie realizowało wcześniej podobny projekt skierowany do tej samej grupy docelowej finansowany z funduszy Phare. Projekt Phare był bardzo udany, dlatego też Wnioskodawca zdecydował się na przygotowanie podobnego, jednakże rozszerzonego projektu i aplikowanie o środki EFS.

Projektowaniem budżetu projektu zajęła się zewnętrzna firma doradcza, która obecnie zajmuje się prowadzeniem sprawozdawczości i zbieraniem dokumentacji projektowej.

- **Określenie celów projektu**

Przed przystąpieniem do opracowywania projektu Stowarzyszenie A/ter Ego przeprowadziło wywiad środowiskowy w zakładach karnych znajdujących się na terenie realizacji projektu. Według wstępnych ustaleń zapotrzebowanie na działania oferowane w zakresie projektu zgłosiło 585 osób odbywających karę pozbawienia wolności oraz 610 osób zaliczających się do trudnej młodzieży (z rodzin pozostających w konflikcie z prawem).

Jak wspomniano wcześniej, działaniami projektowymi ma zostać objętych 500 osób. W tej grupie znajdują się osoby, które opuściły zakład karne (300 osób) oraz młodzież w wieku 15-24 lata, pochodząca z rodzin, w której jedno z rodziców znajduje się w więzieniu (200 osób).

W ramach rezultatów „twardych” projektodawca wymienia zagwarantowanie 50% osób objętych projektem pracy w okresie do 6 miesięcy po zakończeniu cyklu szkoleń; zagwarantowanie 210 osobom miejsca do mieszkania przez okres pierwszych 6 miesięcy od opuszczenia zakładu penitencjarnego oraz podniesienie stopnia wykształcenia w grupie młodzieży trudnej 200 osób.

W ramach projektu realizator planuje „wypuścić” na rynek wyszkoloną na poziomie podstawowym grupę byłych więźniów, potrafiących poruszać się w Internecie oraz w świecie wykorzystujących nowoczesne technologie. 100% beneficjentów ma ukończyć kurs podstawowy z zakresu korzystania z podstawowych aplikacji komputerowych (w tym Internetu).

W ramach rezultatów „miękkich” projektodawca wymienia poprawę samooceny wśród 75% beneficjentów po zakończeniu trwania cyklu warsztatowego.

Celem projektu jest również utrzymanie wysokiego procentu osób wychodzących z alkoholizmu i innych uzależnień. W przypadku stosowania wszystkich działań podjętych przez wnioskodawcę szacuje się, iż liczba ta utrzyma się na poziomie 80% byłych alkoholików opuszczających zakłady karne.

Zarówno w stosunku do młodzieży, jak i osób dorosłych jednym z podstawowych celów do osiągnięcia będzie zapoznanie ze stylem życia odmiennym od patologicznego (opartym na zdrowych filarach).

Wartością dodaną projektu jest skierowanie działań mających na celu jednoczesną pomoc dwóm grupom wykluczonym (młodzieży trudnej i byłym więźniom). Dodatkowo wnioskodawca po raz pierwszy planuje zastosować działania mające na celu przeciwdziałanie patologiom, poprzez prowadzenie działań z grupą narażoną na konflikt z prawem.

W ramach projektu przewiduje się iż 35% podejmie pracę, a 10% dalszą naukę po zakończeniu projektu.

Planuje się, iż 75% beneficjentów ukończy projekt z powodzeniem.

- **Zarządzanie realizacją projektu**

Projekt jest realizowany przez Stowarzyszenia Alter Ego. Kwestie finansowe projektu (prowadzenie pełnej księgowości oraz rozliczanie projektu) są prowadzone przez zewnętrzną firmę księgową, która współpracuje ze stowarzyszeniem od lat.

Zarządzaniem i logistyką poszczególnych działań projektowych oraz sprawozdawczością zajmuje się również zewnętrzna firma. Jak wynika jednak z rozmów z koordynatorem projektu kadra stowarzyszenia nabrała już na tyle dużego doświadczenia w zarządzaniu projektami, że kolejny projekt będzie już zarządzany bez wsparcia zewnętrznej firmy.

W szczególności zewnętrzna firma prowadząca nadzór nad techniczną stroną projektu zajmuje się następującymi zadaniami:

- prowadzenie list ostatecznych beneficjentów na warsztatach i szkoleniach
- gromadzenie i pilnowanie bazy tematycznej prowadzonych szkoleń
- przygotowywanie zestawień/ankiet pozwalających na opracowanie późniejszych raportów z przeprowadzonego projektu
- przeprowadzanie technicznej strony przetargów na zakup usług szkoleniowych
- opracowanie harmonogramu szkoleniowego
- przygotowanie technicznego zaplecza do konferencji
- przeprowadzenie analizy warunków wynajęcia pomieszczeń na cele warsztatowe projektu

Jako personel projektu zatrudnieni są w stowarzyszeniu:

- 1 osoba na stanowisku koordynatora projektu (na umowę o pracę),
- 3 osoby na stanowiskach realizatorów regionalnych (umowa o pracę)
- 3 psychoterapeuci (umowa o pracę)
- 1 lekarz (umową o pracę)
- 1 psycholog - trener asertywności (umowa o pracę)

- **Zarządzenie budżetem projektu**

Budżet projektu wynosi 1 588 964,50 zł, w tym 80% stanowi wkład EFS. Kwota wydatku związanego ze wsparciem w ramach projektu na osobę wynosi 3 177,93 zł.

Zarządzaniem środkami finansowymi zajmuje się zewnętrzna firma księgowa, a zasady administrowania środkami są zgodne z podpisaną umową, obowiązującymi przepisami prawa oraz wytycznymi Instytucji Zarządzającej.

Budżet projektu był przygotowywany przez zewnętrzną firmę i opierał się na analizie obowiązujących cen na rynku. Nie ustrzegło to jednak projektodawców od błędów w planowaniu oraz nie pozwoliło przewidzieć zmian cen na rynku usług szkoleniowych. W szczególności w budżecie projektu nie przewidziano środków na zwrot kosztów przejazdu dla beneficjentów ostatecznych na miejsce realizacji szkoleń, co obecnie okazało się dużym problemem. Są to bowiem osoby, które nie mają żadnych dochodów, dlatego też wydatek kilku czy kilkunastu złotych na bilet jest niekiedy dla nich sporą barierą.

Zmiany cen usług szkoleniowych w miesiącach między planowaniem a realizacją projektu spowodowała, że z części planowanych do realizacji tematów szkoleń Wnioskodawca musiał zrezygnować.

Z uwagi na brak płynności w wypłacaniu transz przez Instytucję Wdrażającą na realizację projektu realizator projektu był zmuszony do „ratowania się” pożyczkami z budżetów innych realizowanych przez stowarzyszenie projektów (finansowanych przez FIO, Ministerstwo Sprawiedliwości). Opóźnienia w przekazaniu środków finansowych powodują sytuację, że część zobowiązań finansowych została nie uregulowana w ustawowym terminie, w szczególności nie płacono pensji pracownikom stowarzyszenia.

- **Partnerstwo**

Projekt nie jest realizowany w partnerstwie. Stowarzyszenie nie widziało potrzeby włączenia do projektu formalnego partnera.

Szkolenia w projekcie są realizowane poprzez ZDZ w miejscowościach, w których realizowany jest projekt tj. Warszawie, Legnicy i Kaliszu.

- **Zastosowana forma wsparcia**

Projekt zakłada, iż każdy beneficjent przejdzie pełen cykl działań, na który składa się 3 etapów - warsztaty zawodowe, warsztaty psychologiczne oraz warsztaty z ogólnego przystosowania do życia we współczesnym społeczeństwie (językowe i komputerowe). Na każdym z etapów prowadzone jest dobrowolne poradnictwo psychoterapeutyczne mające na celu pomoc beneficjentom w przystosowaniu się do normalnego życia.

Wszystkie działania podjęte w ramach projektu mają na celu walkę z głównymi barierami, z jakimi przychodzi się borykać osobom opuszczającym zakłady penitencjarne oraz przeciwdziałanie powstawaniu nowych pokoleń opierających życie na schematach opartych na patologii. Stworzenie kompleksowej pomocy osobom opuszczającym zakłady karne ma pozwolić na zapewnienie możliwości powrotu tychże osób do społeczeństwa.

W trakcie realizacji projektu okazuje się jednak, że zdyscyplinowanie beneficjentów ostatecznych do systematycznego uczęszczania na zajęcia i zakończenie całego cyklu szkoleniowego jest bardzo trudne. Dlatego też nie wszyscy beneficjenci przechodzą pełen cykl szkoleniowy, niekiedy ograniczając swoje uczestnictwo jedynie do ukończenia szkolenia zawodowego.

W ramach projektu przewiduje się zaoferowanie grupie 500 osób (w tym 300 opuszczającym zakłady karne, oraz 200 młodzieży pochodzącej z rodzin, w której jedno z rodziców znajduje się w więzieniu) szkolenia zawodowe wykorzystujące nowoczesne technologie (komputery, Internet).

W ramach programu planowano zorganizowanie następujących warsztatów zawodowych:

- murarz- tynkarz
- dekarz - blacharz
- malarz - tapeciarz
- profesjonalny pracownik biurowy
- kierowca-operator wózków jezdniowych napędzanych
- monter wewnętrznych instalacji centralnego ogrzewania
- konserwator suwnic kat. M, kat. E
- sprawnie ręczne acetylenowo-tlenowe

- kierowca wózków jezdniowych
- glazura i terakota - układanie
- spawanie gazowe
- kierowca wózków widłowych

Jednakże analiza zapotrzebowania na poszczególne zawody oraz możliwości zatrudnienia po ukończeniu szkolenia, a także ceny szkoleń specjalistycznych, które okazały się wyższe niż zakładano, spowodowała weryfikację oferty tematów szkoleń. Obecnie realizowane są następujące szkolenia:

- murarz- tynkarz
- kierowca wózków widłowych
- obsługa kas fiskalnych
- pracownik gospodarczy
- przedstawiciel handlowy
- manicure-pedicure

Wszystkie kursy zakończone są uzyskaniem certyfikatu.

Dodatkowo wszyscy beneficjenci są objęci warsztatami psychologicznymi, podczas których przeprowadzane są zajęcia z zakresu:

- poszukiwanie własnego miejsca
- trening nieinwazyjnego opierania się presji i manipulacji
- efektywne zarządzanie własnym czasem
- skuteczna komunikacja
- rozwoju innowacyjności, czyli jak twórczo rozwiązywać problemy
- autoprezentacja w negocjacjach - doskonalenie umiejętności w oparciu diagnozę psychologiczną
- skuteczne porozumiewanie się w domu i w pracy zawodowej - psychologia perswazji

Zaoferowanie wsparcia psychologicznego ma dać uczestnikom projektu pomoc w zakresie rozwiązywania dotychczasowych problemów, jak również na zrozumienie motywów złych wyborów życiowych. Prowadzona jest również terapia uzależnień.

Uczestnictwo w warsztatach psychologicznych jest dobrowolne, dlatego też nie wszyscy beneficjenci korzystają z tej oferty.

Ponadto organizowane są zajęcia szkoleniowe z zakresu wykorzystania komputera (aplikacje Word i Excel), w których biorą udział wszyscy uczestnicy projektu. Okazało się, że część beneficjentów miała już kontakt z komputerem, dlatego też część zajęć komputerowych prowadzona jest na wyższym poziomie zaawansowania. Tym zaś, którzy w ogóle nie umieją obsługiwać komputera oferowane są zajęcia na poziomie podstawowym.

Początkowo planowano również prowadzenie lektoratu z podstaw języka angielskiego, które stanowić miały - zarówno dla starszych (byłych więźniów) jak i młodzieży trudnej - niezbędny czynnik przy poszukiwaniu pracy. W trakcie realizacji projektu okazało się jednak, że beneficjenci nie chcą uczyć się na zajęcia językowe, dlatego też zaniechano prowadzenia tych zajęć.

Osobom nie mającym gdzie mieszkać zapewnione jest zakwaterowanie oraz wyżywienie.

- **Dobór beneficjentów ostatecznych**

Początkowo zakładano, że pomoc będzie adresowana do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, tj. byłych więźniów opuszczający zakłady karne nie później niż rok przed przystąpieniem do projektu oraz trudnej młodzieży w wieku 15-24 lata (pochodzącej ze środowisk ubogich i zagrożonych dysfunkcją społeczną - wchodzących w kolizje z prawem).

W trakcie realizacji projektu okazało się jednak, że wiele osób, które opuściły zakłady karne rezygnuje z uczestnictwa w projekcie w trakcie jego trwania, dlatego też zdecydowano o rozszerzeniu grupy beneficjentów na te osoby, które są jeszcze w zakładach karnych, ale które niebawem (w ciągu kilku miesięcy) go opuszczają.

W ramach projektu przewiduje się pomoc następującym grupom osób:

- osobom opuszczającym zakłady karne - 300 osób, w tym: 20 - kobietom, 280 – mężczyznom,
- młodzieży, której któregoś z rodziców jest osadzone w zakładzie penitencjarnym - 200 osób.

Rekrutacja ostatecznych beneficjentów do projektu odbywa się poprzez konsultacje z ośrodkami penitencjarnymi. Na terenie więzień w Kaliszu, Wrocławiu i Warszawie została umieszczona informacja o możliwości wzięcia udziału w projekcie. Jednocześnie przeprowadzono kilka spotkań z więźniami opuszczającymi zakłady karne w celu dokładnego zapoznania ich z możliwością uczestnictwa w projekcie.

Ostateczni beneficjenci zainteresowani uczestnictwem w projekcie zostają poddani krótkiej ankiecie psychologicznej, określającej ich stan psychiczny. Przeprowadzony zostaje również wywiad określający ich doświadczenie zawodowe, stopień wykształcenia oraz odbyte kursy. W celu zdiagnozowania czy potencjalny beneficjent wykazuje się na tyle dużym zdyscyplinowaniem, że rokuje zakończenie całego cyklu szkoleniowego, organizowane są 2-3 spotkania wstępne. Obecność na tych spotkaniach jest miarą zdeterminowania uczestnika do dalszej nauki i staje się podstawą do zakwalifikowania osoby do udziału w projekcie.

Podczas rejestracji uczestnika projektu sprawdzana jest również obecna sytuacja materialna beneficjenta pozwalająca określić najważniejsze jego potrzeby (np. zapewnienie noclegu, pomoc w zapewnieniu ubrań i jedzenia).

W trakcie pierwszej rejestracji beneficjent jest informowany o obowiązkach wynikających z przystąpienia do projektu (np. zachowanie trzeźwości, stawianie się na warsztaty zawodowe, ukończenie szkoleń).

Grupa osób będących w konflikcie z prawem lub żyjących w środowisku, w którym nie jest przestrzegane prawo wymaga specjalnego systemu pracy. Dlatego też dużą wagę przykładana się do zajęć terapeutycznych, których zadaniem jest przełamanie barier pomiędzy światem zewnętrznym (zdrowym społeczeństwem), a grupą podopieczną, jak również nawiązanie nici zaufania pomiędzy kadrą zarządzającą projektem, a beneficjentami.

Rekrutacja młodzieży trudnej odbywa się przy pomocy rejonowych kuratorów. Z racji wykonywania ich pracy oraz dokładnej znajomości problemów poszczególnych osób, są najlepszym źródłem informacji na ich temat. Młodzież może również zgłaszać się sama.

- **Realizacja projektu**

Projekt realizowany jest zgodnie z przyjętymi we wniosku założeniami i harmonogramem. Podejmowane działania przyczyniają się do osiągnięcia postawionego przed projektem celu.

Początkowo realizatorzy zanotowali dużą rotację uczestników dochodzącą nawet do 50%. W szczególności problem był z osobami opuszczającymi zakłady karne, którzy po wyjściu z więzienia, nie stawiali się na kolejne zajęcia. Wprowadzono jednak środki zaradcze w postaci zmodyfikowania procesu rekrutacyjnego (pozwalającego na wyodrębnienie osób z dużą motywacją i poważnie podchodzących do kwestii podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych i poszukiwania pracy) oraz rozszerzono grupę docelową o osoby, będące jeszcze w zakładach karnych, ale przygotowujące się już do ich opuszczenia.

- **Monitoring i ewaluacja projektu**

Monitoring realizacji projektu przeprowadza zewnętrzna firma zajmująca się zarządzaniem i logistyką jego realizacji. Monitoring prowadzony jest na bazie składanych do IW sprawozdań.

W projekcie nie są realizowane działania ewaluacyjne.

- **Użyteczność projektu**

Obecnie projekt jest w fazie realizacji, przeszkolono do tej pory ok. 300 osób. Brak jest rzetelnych informacji o dalszych losach osób, które ukończyły szkolenie, gdyż po opuszczeniu noclegowni, która jest przy stowarzyszeniu, kontakt z beneficjentami najczęściej urywa się. Tylko nieliczne osoby podtrzymują kontakt ze stowarzyszeniem i/lub mają stałe miejsce zamieszkania czy telefon, dlatego kontakt z beneficjentami oraz monitorowanie efektów projektu jest bardzo utrudnione.

Z deklaracji osób, które uczestniczą w szkoleniu oraz relacji trenerów wynika, że beneficjenci są bardzo zadowoleni z udzielanej im pomocy.

Wiadomo jednak, że część osób, które ukończyły szkolenia znalazło prace lub wyjechało za granicę i tam pracuje.

Brak jest wśród personelu projektu osoby, która zajmowałaby się śledzeniem ofert pracy i wynajdywaniem takich, które mogłyby być adekwatne dla beneficjentów projektu. Wnioskodawca będzie starał się w kolejnych projektach zatrudnić taką osobę, gdyż z jednej strony byłoby to korzystne z punktu widzenia beneficjentów, z drugiej zaś umożliwiłoby monitorowanie czy i ilu beneficjentów rzeczywiście zdobyło prace.

- **Innowacyjność projektu**

Opisywany projekt jest raczej standardowym projektem skierowanym do byłych więźniów. Innowacyjne jest jednakże włączenie do grupy docelowej młodzieży zagrożonej przestępczością.

- **Zapewnienie trwałości efektom projektu**

Stowarzyszenie nie przewiduje bezpośredniej kontynuacji realizowanego projektu. Jednakże podobne działania dla tej samej grupy docelowej będą realizowane nadal. W oparciu o zebrane w projekcie doświadczenia, realizator więcej uwagi będzie chciał poświęcić osobom osadzonym i jeszcze będących w więzieniach objąć wsparciem pozwalającym na prawidłowy powrót do życia w społeczeństwie.

- **Lista osób, z którymi przeprowadzono wywiady**

1. Paweł Kubiak – Koordynator projektu
2. Agnieszka Gibowicz – Asystent koordynatora projektu